

NORDISK
BIBLIOTEKUKKE

IDÉKATALOG

«Tenn et lys og les sammen med hele Norden.»

ØYER I NORDEN

13/11-19/11 2017

www.bibliotek.org

 #nordbib17

 facebook.com/bibliotek.org

 Nordisk
Ministerråd

VELKOMMEN TIL NORDISK BIBLIOTEKUKUKE 2017

I 2017 inviterer Foreningene Norden igjen barn, unge og voksne til Nordisk bibliotekuke og nye felles litteraturopplevelser. **Den 13.-19. november** vil det bli lest høyt fra de samme bøkene i hele Norden og Baltikum, fra Grønland i vest til de baltiske landene i øst. Høytlesningsstunden for barn og unge, **Morgengry**, avholdes i 9-tiden om morgenen. For de voksne arrangeres høytlesningsstunden, **Skumringstimen**, om kvelden klokken 19. Tidspunktene kan selvfølgelig tilpasses etter behov.

Mulighetene i Nordisk bibliotekuke er mange. I denne idékatalogen ønsker vi å presentere idéer til hvordan barnehager, skoler, bibliotek og andre kulturinstitusjoner kan utarbeide et spennende og mangfoldig program for Nordisk bibliotekuke 2017. Idéene er oppdelt etter lyttergruppene barn, unge og voksne. Likevel er det fint å merke seg at alder i denne sammenhengen virkelig bare er et tall, og at idéene kan inspirere til aktiviteter på tvers av lyttergruppene.

Med årets tema **Øyer i Norden** inviterer Nordisk bibliotekuke både deltagere og arrangører med på øyhopping i den nordiske litteraturen. Omgitt av hav og med særegen natur har øyer utgjort et fascinerende og inspirerende utgangspunkt for mange nordiske forfattere gjennom historien. Årets tema gjenspeiles også i de utvalgte høytlesningsbøkene da de inviterer lytterne med til en litterær øy på hver sin måte.

Skatteøyen, som er en gjendiktning av Robert Louis Stevensons klassiske sjørøverfortelling og skrevet av finske Mauri Kunnas, er høytlesningsboken for de yngste lytterne. Boken handler om lille Jim som drar på skattejakt til en hemmelig øy etter å ha funnet et mystisk skattekart i eiendelene til en gammel sjømann. Med skattekartet om bord er lille Jim og mannskapet sikre på at de vil finne gull og diamanter, men på skipet lurere grådige pirater som ikke har planer om å dele den store skatten med noen andre.

Maresi, skrevet av finlandssvenske Maria Turtschaninoff, er en fantasiroman valgt ut til ungdom. Fortellingen utspiller seg langt borte i en ubestemt tid på øya Menos. Øya er hjem og tilfluktssted for kvinner, og ingen menn har tillatelse til å gå i land. Øyas beboere får imidlertid ikke være i fred for alltid, og øyas isolasjon brytes brutalt den dagen Jais ankommer. Jais er nemlig på flukt fra sin brutale far, som ikke vil gi seg før han har fått klørne i sin datter.

Is, skrevet av finlandssvenske Ulla-Lena Lundberg fra Åland, tar oss med til det ålandske øysamfunnet Örarna hvor skiftende vær, den barske naturen, og øyas beboere danner bokens bakteppe. Historien sirkler rundt en ung prest som sammen med sin kone og datter flytter fra det finske fastlandet ut til det ålandske skjærgårdsmiljøet i tiden etter andre verdenskrig.

På hjemmesiden til Nordisk bibliotekuke, www.bibliotek.org, kan du finne mer informasjon om årets utvalgte høytlesningsbøker, samt mer materiell som kan kombineres med høytlesningsstunden.

Vi ønsker alle arrangører og deltagere mange gode litteraturopplevelser under Nordisk bibliotekuke 2017.

God leselyst!

Prosjektleder: Anne Malmström
Skribent: Gerd Helena Hals
Kunstner: Regina Lukk-Toompere
Design og layout: Jacob Mellåker

En særlig takk till:

Annica Andersson, Heidi Lønne Grønseth, Merete Riber, Eydis Inga Valsdóttir, Marjun Patursson, Mette Laustsen, Susanna Puisto, Liv Inger Lindi, Brigita Urmanaitė, Eha Vain, Ieva Hermansone, Ulla-Lena Lundberg, Maria Turtschaninoff, Mauri Kunnas, Heyday

**VINN
EN BOK!**

FOTOKONKURRANSE PÅ INSTAGRAM OG FACEBOOK

Del dine opplevelser fra Nordisk bibliotekuke 2017 og send inn dine beste bilder til vår fotokonkurranse. Bildene skal på en eller annen måte reflektere årets tema [Øyer i Norden](#). Bli med, last opp bildene på [Instagram](#) eller på vår facebookside, [nordisk_biblioteksuge](#), og merk dem med [#Nordbib17](#). Alle bidrag er med i konkurransen om en valgfri bok fra årets utvalgte forfattere. Slipp fantasien løs og knips i vei!

FØLG OSS PÅ [INSTAGRAM](#) OG [FACEBOOK](#)!

Følg Nordisk bibliotekuke sin egen Instagram-profil, [nordisk_biblioteksuge](#) og lik Nordisk biblioteksuge på [Facebook](#), og se hvordan andre arrangerer Nordisk bibliotekuke, flere bilder, aktuelle oppdateringer og spennende nyheter!

De fire vinnerne fra fjorårets fotokonkurranse med temaet Fremtiden i Norden

MORGENGRY

HØYTLESING FOR BARN OG UNGE

Det er i morgentimene at høytlesningen for barn og unge finner sted. *Skatteøyen* er skrevet av finske **Mauri Kunnas** og er en rikt illustrert fortelling valgt ut til høytlesningsstunden for barn. Videre er den spennende fantasiromanen *Maresi*, skrevet av finlandssvenske **Maria Turtschaninoff**, boken som skal leses høyt for de unge lytterne.

Den totale opplevelsen omkring høytlesning starter allerede før boken åpnes på første side. Dra gardinene for, demp lyset og tenn noen stearinlys, og skap en fengslende stemning for høytlesningsstunden. Har du prosjektor kan opplevelsen berikes med et bilde av bokomslaget, årets plakater fra Nordisk bibliotekuke, eller illustrasjoner hentet fra bøkene.

Et utdrag av *Skatteøyen* og *Maresi* vil ligge tilgjengelig på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside før arrangementet avholdes.

IDÉER TIL BARN: HØYTLESNINGSTUNDEN

LA SJØRØVEREN LESE HØYT

En sjørøver som leser høyt er nok et sjeldent syn både i klasserommet og på biblioteket, men under Nordisk bibliotekuke kan alt skje. I boken *Skatteøyen* møter vi på gamle sjømenn, en stolt kaptein, og skumle pirater. Kle oppleseren ut som en av karakterene fra *Skatteøyen*, innred rommet som en sjørøverskute og gi høytlesningen en ekstra piff!

LES UTE I DET FRI

I det kalde novembermørket sitter både barn og voksne mye inne. En morsom idé kan derfor være å ta høytlesningsstunden med utenfor i morgentimene. Pakk dere godt inn i varmt tøy, sitt på en stubbe, sitteunderlag eller i lekestativet i skolegården. Kanskje kan dere dra ut til en øy og holde høytlesningen der?

SAMARBEJD MED SKOLEN ELLER BIBLIOTEKET

Nordisk bibliotekuke er en perfekt mulighet til styrke samarbeid på tvers av skoler og bibliotek. Inviter en skoleklasse til høytlesningsstund på biblioteket, eller inviter en bibliotekar til høytlesning i klassen.

IDÉER TIL BARN: AKTIVITETER

ARRANGER EN SKATTEJAKT

Få aktiviteter er like populære blant barn som en skikkelig skattejakt. Lag et skattekart til høytlesningslytterne slik at de kan dra på skattejakt på biblioteket eller på skolen sånn som lille Jim gjør i boken *Skatteøyen*. Tips til hvordan du kan arrangere en skattejakt finner du på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside.

KOMBINER HØYTLESNINGSTUNDEN MED TEGNING

Når høytlesningen er ferdig kan barna få tegne sin egen fantasiøy og lage et skattekart som viser hvor de har gjemt en skatt på øya. Vis tegningene fram, snakk om dem i fellesskap og heng dem opp til en Nordisk bibliotekuke-utstilling på biblioteket eller i klasserommet.

SYNG EN SJØRØVERSANG

Nordiske sjørøvere er noen skikkelige sangfugler og høytlesningen kan derfor godt kombineres med synging. I Norge er Kaptein Sabeltann en populær sjørøver som synger sangen «Hiv o'hoi - snart er skatten vår!», og Pippi Langstrømpe fra Sverige er kjent for å kunne mange sjørøverviser, slik som sangen «Sjörövarfabbe».

KLIPP OG LIM: LAG DERES EGEN SJØRØVERBESETNING

Blant høytlesningslytterne gjemmer det seg helt garantert noen små sjørøvere. La barna brette sjørøverhatter av avispapir og lage øyelapper av filt eller annet stoff. Se enkle oppskrifter på avishatter og øyelapper på www.bibliotek.org. De små sjørøverne kan videre arrangere rollespill hvor de utspiller scener fra høytlesningen.

AKTIVITETSLØYPE FOR SMÅ SJØRØVERE

Litteratur og fysisk aktivitet går bedre sammen enn mange kanskje tror. Arranger en aktivitetssløype for de små sjørøverne med morsomme utfordringer og oppgaver. Mange spennende forslag til aktivitetssløype finner du på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside.

DRA PÅ SKATTEJAKT I BILDENE TIL HØYTLESNINGSBOKEN

Mauri Kunnas er kjent for sine fantasifulle illustrasjoner. Skriv ut bildene fra høytlesning-sutdraget, la barna lete etter morsomme dyr og detaljer i bildene og snakk om illustrasjonene i fellesskap.

DYKK NED I TEKSTEN

Arbeid med teksten og snakk om handlingen felles i klassen eller på biblioteket. Hva er egentlig en sjørøver? Og hvorfor ligger skatten gjemt bort på en øy? Du kan også løfte frem og diskutere vanskelige eller morsomme ord i teksten. Skriv ordene på lapper og heng dem på tavlen.

SKRIV ET EVENTYR OM EN ØY

Etter høytlesningen kan barna få skrive sin helt egen sjørøverhistorie. For eksempel kan de ta utgangspunkt i høytlesningsteksten eller i årets kunstverk på Nordisk bibliotekukes plakat (se siste sidene i denne idekatalogen). Eller hvorfor ikke la barna skrive videre på den spennende historien om Knokkeløya og lille Jim fra boken *Skatteøyen*. Kanskje reiser lille Jim ut på havet igjen på leting etter nye eventyr?

FINLAND HAR BURS DAG!

Når Nordisk bibliotekuke arrangeres i november 2017 setter vi fokus på Finlands 100-årsjubileum på forskjellige måter. Blant annet kommer alle forfatterne av årets høytlesningsbøker fra Finland. Bruk Nordisk bibliotekuke til å sett fokus på jubileet på biblioteket eller på skolen og la barna tegne det finske flagget. Hvor ligger Finland på kartet og hvilke språk snakker de der?

IDÉER TIL UNGE: AKTIVITETER

DRA PÅ ØYHOPPING

Noen ganger trenger du ikke å dra lengre bort enn til bokhyllen for å kunne reise på øyhopping. På Nordisk bibliotekukes hjemmeside er det lagt ut en liste med nordiske bøker hvor øyer spiller en sentral rolle i historien. Velg ut noen bøker, skriv en kort tekst om øyene som er med, og snakk sammen i klassen om de litterære øyene. Hvordan ser de ut? Hvem bor der? Og hvordan kan man reise dit?

STUDER DE NORDISKE SPRÅKENE

Utdrag fra *Maresi* ligger tilgjengelig på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside i oversettelse på alle de nordiske språkene. Kombiner høytlesningen med språkundervisning og les tekstutdraget på et annet nordisk språk. Prøv dere på å oversette et avsnitt fra teksten til et annet nordisk språk, for deretter å sammenligne deres egne oversettelser med den allerede oversatte versjonen. Eller velg ut et avsnitt for å sammenlikne bokstaver, ord og setninger i de ulike nordiske språkene.

SETT OPP ET SKUESPILL

Ta utgangspunkt i høytlesningsteksten fra *Maresi* og dramatiser tematikken i klasserommet eller på biblioteket. La handlingen utspille seg på øya Menos, eller skriv deres eget skuespill med en fantasiøy som fortellingens bakteppe.

ARBEID VIDERE MED TEKSTEN

Dykk ned i teksten, og diskuter den i klassen. La de unge lytterne skrive et sammendrag fra høytlesningsutdraget, og diskutere språklige kjennetegn og virkemidler som de legger merke til. Alternativt kan elevene selv lese høytlesningsteksten og velge ut en setning som berører dem på en eller annen måte. Del elevene inn i grupper for å diskutere hvilke tanker setningen vekker hos dem. Hvorfor er setningen interessant? Hva formidler den til den enkelte elev?

LES HØYT FOR HVERANDRE

Bruk Nordisk bibliotekuke som en anledning til å sette fokus på høytlesning. La de unge gå sammen to og to, og øve seg på å lese utdraget fra *Maresi* høyt for hverandre.

LESEKORPS

Saml sammen noen høytlesningsspirer og ta en tur rundt på skolen eller i biblioteket med høytlesningsboken under armen. Spre litteraturen, og la de unge lese høyt for noen yngre barn. Er man ekstra modig kan man også lese høyt for en hel klasse.

SKRIVEVERKSTED

De unge høytlesningslytterne sitter kanskje med en liten forfatterspire i magen? Skriv en fortelling om hvordan det er å leve på en øy. Inviter en forfatter og arranger et skriveverksted sammen med de unge forfatterspirene. Hva med å avslutte Nordisk bibliotekuke 2017 med en høytlesning av historiene om de unges egne litterære øyer?

DISKUTER FREMSTILLING AV KJØNN I LITTERATUREN

Boken *Maresi* inneholder sterke kvinnekarakterer, og teksten gir et godt utgangspunkt for å diskutere temaer som kjønnsroller og likestilling, både i litteraturen og i samfunnet. Hvilke kjønnsroller fremkommer i boken *Maresi*? Hvilke kjønnsroller fremkommer i annen litteratur dere har lest? Kan litteraturen si noe om hva slags roller vi kan ha i dagliglivet og samfunnet?

KVINNELIGE FELLESSKAP I LITTERATUREN

Kvinnene fra klosteret på øya Menos gir uttrykk for å ha et sterkt kvinnelig fellesskap. Diskuter hvordan det kvinnelige fellesskapet kommer til uttrykk i boken? Og finnes det andre bøker som har en lignende fremstilling av samhold i en gruppe?

BRUK LÆREPORTALEN NORDEN I SKOLEN

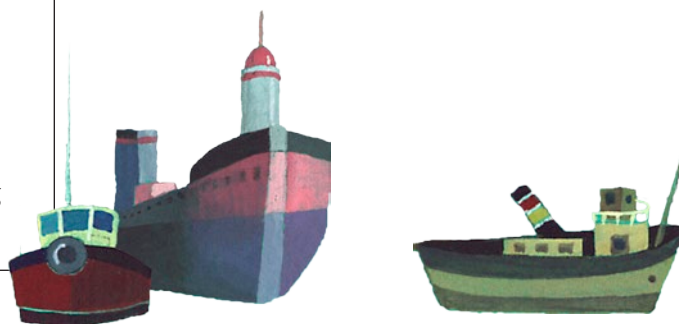
Norden i Skolen er en gratis læringsportal for lærere og elever som vil arbeide med temaer som språk og kultur, eller klima og natur. Opprett en profil på www.nordeniskolen.org, og få tilgang til et variert materiale som du kan anvende i løpet av bibliotekuken. For eksempel ligger det over 50 nordiske kortfilmer og dokumentarer for barn og unge tilgjengelig på siden.

NORDISK TEMA

Bruk Nordisk bibliotekuke som et utgangspunkt til å vise fram og lære om de andre nordiske og baltiske landene. Hvordan ser flaggene ut, hva heter hovedstedene, og hvor ligger verdens største øy? En ferdig Norden-quiz ligger klar på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside.

FINLAND 100 ÅR

Vær med til å feire Finlands 100-årsjubileum ved å sette fokus på Finland i undervisningen. Finlands nasjonalspråk er finsk og svensk, og *Maria Turtschaninoff*, som har skrevet *Maresi*, er en finlandssvensk forfatter. La elevene finne ut mer om den aktuelle språkdebatten i Finland. Hva skiller nasjonalspråk og minoritetsspråk? Hvordan kan språkdebatten koples til ditt lands eller de øvrige nordiske landenes språkdebatt, - situasjon og -politikk?

SKUMRINGSTIMEN

HØYTLESING FOR VOKSNE

Skumringstimen er høytlesningsstunden for de voksne, og finner sted etter novembermørkets frembrudd. Årets utvalgte høytlesningstekst er hentet fra romanen *Is*, skrevet av den finlandssvenske forfatteren **Ulla-Lena Lundberg** fra Åland.

Den totale opplevelsen omkring høytlesning starter allerede før boken åpnes på første side. Dra gardinene for, demp lyset og tenn noen stearinlys, og skap en fengslende stemning for høytlesningsstunden. Har du prosjektor kan opplevelsen berikes ved å vise et bilde av bokomslaget fra boken *Is* eller årets kunstverk fra Nordisk bibliotekukes plakaten.

Et utdrag fra romanen *Is* vil ligge tilgjengelig på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside før arrangementet avholdes.

IDÉER TIL VOKSNE

EN BOK - HVORFOR IKKE FLERE?

Høytlesningen av årets utvalgte bok *Is* kan kombineres med en opplesning av annen nordisk litteratur om øyer. Bruk for eksempel muligheten til å lese høyt fra flere nordiske bøker (se forslag til relatert nordisk litteratur på Nordisk bibliotekuke sin hjemmeside) eller for eksempel vinnerboka av Nordisk råds litteraturpris 2017.

POP-UP LESNING

Bli med og spre det gode høytlesningsbudskapet under Nordisk bibliotekuke. Inviter noen høytlesningsspirer fra en teaterskole, folkehøyskole eller lignende og samarbeid om pop-up lesning ute i gatene. Ta med boka under armen, gå ut til forskjellige steder og la høytlesningen dukke opp der ingen venter det. Tente fakler i skumringstimen kan sette en sjarmerende ramme for høytlesningen.

INVITER EN FORFATTER ELLER EN FOREDRAGSHOLDER

Kombiner høytlesningen med et forfatterbesøk i biblioteket. Kanskje kan dere få besøk av en av forfatterne som er nominert til Nordisk råds litteraturpris, eller Nordisk råds barne- og ungdomslitteraturpris? Eller hvorfor ikke en annen forfatter som har skrevet om øyer? Man kan også invitere en foredragsholder eller forsker som er spesialisert i øy-tematikk og koble høytlesningen av *Is* sammen med aktuell forskning om øyefellesskap.

NORDISK HJØRNE

Innrett et hjørne av biblioteket eller klasserommet med nordiske bøker som handler om øyer. Heng opp Nordisk bibliotekukes plakaten for 2017, sett bøkene fra bibliotekuken frem, og still ut annen nordisk litteratur. La de besøkende lage tegninger med temaet **Øyer i Norden** og gjør dem til en del av utstillingen.

KOMBINER HØYTLESNINGEN MED ANDRE AKTIVITETER PÅ BIBLIOTEKET

Arrangerer dere språkcafé for innvandrere, faste eventyrstunder for barn, strikkecafé eller bokklubber på biblioteket? Les høyt fra årets utvalgte bøker eller annen nordisk litteratur og gjør dessa redan eksisterende arrangementene til et Nordisk bibliotekuke-arrangement i uke 46!

FINLAND 100 ÅR

I år setter Nordisk bibliotekuke fokus på Finlands 100-årsjubileum ved å velge ut litteratur til høytlesningen som er skrevet av forfattere fra Finland. Bruk anledningen til å kombinere høytlesningsstunden med å løfte frem Finland. Dette kan gjøres ved å vise fram finsk litteratur, synge en finsk sang, invitere en finlandsk musiker, servere finsk mat eller invitere en finlandere til å lese opp litt av høytlesningsteksten på finsk eller svensk.

NORDISKE TONER

Nordisk musikk kan være en fin utvidelse av høytlesningsarrangementet. Arranger en liten konsert sammen med nordiske musikere, eller arranger allsang med kjente viser fra hele Norden.

NORDISK GJESTEBUD

Inviter til en hyggelig matkveld og lag typisk nordisk mat sammen. Hva med å prøve seg på norsk rømmegrøt, danske smørbrød, eller karelsk piroger fra Finland?

ÅRETS KUNSTVERK ØYER I NORDEN

Kunstneren bak årets plakat til Nordisk bibliotekuke 2017 er den estiske illustratøren **Regina Lukk-Toompere**. Bruk gjerne plakaten til å informere om deres **Morgengry** og/eller **Skumrings-time**-arrangement. Heng opp på oppslagstavler, illustrer invitasjoner på nettsider, nyhetsbrev, e-post, sosiale medier eller tradisjonell post. Pynt også inngangsparti og lokaler med den vakre illustrasjonen og andre gjenstander som passer.

Hvilke historier gemmer seg i plakaten? Print plakaten ut eller vis den på en prosjektor på veggen. La barna se på plakaten og bruk den som inspirasjon til å fortelle. Fortellingen kan enten være i skriftform eller muntlig.

Skriv eller diskuter om livet på en øy. Hva skjer på de små øyene og hvordan klarer man seg når det blir vinter og havet rundt øyene fryser til is?

Det store gamle skipet på bildet forteller en estisk historie om en sjøfarers hjemkomst. Etter et langt seilas har skipet slått rot og masten har blitt til ett blomstrende tre. Treet symboliserer liv og båten har funnet hjem. Skriv en historie om hva skipet og dets fortelling har opplevd på sitt lange seilas og hvordan livet er nå som det har slått rot i havnen.

